

Universiteit Leiden

Faculteit der Godgeleerdheid
Faculteit der Letteren

Notitie over de mogelijke vestiging van een leerstoel "Islamitische Godsdienst" aan de Universiteit Leiden door de Islamitische Stichting Nederland (Diyamet)

Aan de Decanen van de faculteiten der Godgeleerdheid en Letteren

Op vrijdag 21 augustus jongstleden ontvingen ondergetekenden een bezoek van de Turkse mufti in Nederland, de heer Yusuf Kalkan, voorzitter van de Islamitische Stichting Nederland (hierna ISN), tevens attaché voor godsdienstzaken verbonden aan de Turkse ambassade. Onderwerp van het gesprek was de mogelijke vestiging van een door Diyamet te financieren leerstoel "Islamitische Godsdienstwetenschap c.q. Theologie" aan de Universiteit van Leiden, in aansluiting bij de bestaande faciliteiten voor *Islamic Studies*. Een en ander naar analogie van de eind 2002 door Diyamet aan de Johann Wolfgang Goethe Universität in Frankfurt (Fachbereich "Evangelische Theologie") gevestigde leerstoel "Islamische Religion". (Documentatie hierover is in ons bezit).

De doelstelling *op kortere termijn* van deze leerstoel is een faciliteit te scheppen ter ondersteuning van de opleiding in Leiden tot M.A. van uit Turkije afkomstige studenten met een licentiaat in de theologie. Doelstelling *op langere termijn*: de verdere uitwerking en ontwikkeling van een 4-jarig onderwijsprogramma in de Islamitische Theologie ter vorming van Turkse imams die in een der ruim 100 moskeeën van de ISN in Nederland werkzaam zullen zijn.

Als *aanleiding van het bezoek* kunnen worden genoemd: de talrijke discussies binnen regeringen, parlement en media in de landen van de EU (inclusief Nederland) over de wenselijkheid van het opleiden van godsdienstleraren en imams in Europa en de groeiende bereidheid van officieel Turkse zijde om hiermee rekening te houden, mede in relatie tot het politieke proces dat tot het lidmaatschap van Turkije van de EU zou moeten leiden.

De ruim 100 imams die in Nederland vanwege Diyamet in de ISN-moskeeën werken, zijn in de regel afgestudeerd aan een theologische faculteit van een Turkse staatsuniversiteit. Deze imams worden vanuit Turkije rechtstreeks in de moskeeën in Nederland aangesteld. Zij volgen in Nederland sinds enkele jaren een (overigens zeer beknopte) inburgeringscursus voor imams. In het algemeen duurt de aanstelling in Nederland 4 jaar, waarna betrokkenen hun carrière elders vervolgen.

Naar analogie van de met Frankfurt getroffen regeling overweegt Diyamet thans om, ter voorbereiding van een uiteindelijke inrichting van een volledige imamopleiding in

Nederland, binnen afzienbare tijd studenten met het licentiaatsdiploma in de theologie naar Nederland te zenden, ten einde, voorafgaande aan hun werk als imams hier te lande, alhier een M.A.-diploma te behalen. Ter ondersteuning van deze opleiding zou een leerstoel "Islamitische Godsdienstwetenschap c.q. Theologie" in Leiden moeten worden gevestigd welke door Diyanet wordt bekostigd.

Binnen de Nederlandse context ligt voor de hand dat Diyanet denkt aan samenwerking met de Universiteit Leiden. In Leiden bestaat zoals bekend een vanouds erkende traditie op het terrein van Islamstudies, evenals van de studie van het Arabisch en Turks, naast de beoefening van theologie en godsdienstwetenschap. Reeds geruime tijd functioneert een Engelstalige M.A.-Islamic Studies opleiding waarin ook studenten met een vergelijkbaar diploma als het Turkse theologische licentiaat (onder meer uit Indonesië en Egypte) instromen. (De *Islamitische Universiteit van Rotterdam* is voor Diyanet geen interessante partner: deze vertegenwoordigt een volstrekt ander wetenschappelijk niveau en een volstrekt andere theologische traditie dan de secularistisch georiënteerde theologische staatsfaculteiten in Turkije en wordt niet door Diyanet, en overigens evenmin door de Nederlandse overheid, erkend.)

De M.A.-opleiding welke jaarlijks door circa 20 Turkse studenten zou worden gevolgd, zou onzes inziens goed kunnen plaats vinden binnen het reeds bestaande kader van de M.A. Islamic Studies, waarbinnen door de beide faculteiten van Letteren en Godgeleerdheid wordt samengewerkt. Wel zou de inhoud van het onderwijsprogramma enigszins moeten worden aangepast in verband met de specifieke eisen in relatie tot de beroepsuitgang. Ook zou nader moeten worden bezien in hoeverre onderdelen van de voornoemde "inburgeringscursus" voor imams hiernaast of hierbinnen zouden kunnen of moeten worden opgenomen. Een en ander zou voorwerp van nadere studie en overleg moeten vormen. Zoals dit thans over de gehele linie het geval is, zou ook dit onderwijs voor het M.A.-diploma Islamic Studies in de Engelse taal moeten plaats vinden. Mochten deze ontwikkelingen, overeenkomstig de voornemens van Diyanet, uiteindelijk leiden tot een volledige universitaire opleiding van imams, dan zal deze, althans tot en met het B.A., natuurlijk in de Nederlandse taal moeten worden gegeven.

Het zal duidelijk zijn dat de bezetting van de nieuwe leerstoel vanwege de Islamitische Stichting Nederland slechts kan plaats vinden in overeenstemming met de Universiteit Leiden, zodat het ons in de rede leek te liggen eerst via de decanen van onze faculteiten af te tasten of en zo ja onder welke voorwaarden de Universiteit Leiden bereid is in de hier geschetste richting te gaan.

De wellicht voor de hand liggende gedachte dat de positie van deze leerstoel geregeld zou kunnen worden naar analogie van de bestaande kerkelijke leerstoelen bij de Faculteit der Godgeleerdheid en dus binnen het kader van de bestaande wettelijk gefundeerde "duplex ordo" is hier niet van toepassing, omdat het Presisium voor Godsdienstzaken ("Diyanet"), waaronder de ISN ressorteert, geen kerkgenootschap maar orgaan van de Turkse staat is. Deze leerstoel zou daarom als bijzonder hoogleraarschap moeten worden geregeld, en wel zodanig dat het daartoe ingestelde curatorium, dat in meerderheid zou moeten bestaan uit docenten van de Universiteit Leiden, in overwegende mate invloed

behoudt op (1) de bezetting ervan (inclusief de werving en benoeming), en (2) de inhoud van het te geven onderwijs. Tevens zal daarbij duidelijk moeten zijn dat de bevoegdheid van het dagelijkse bestuur van de examencommissie Islamic Studies zich ook uitstrekt tot de hier bedoelde Turkse studenten, vanaf het moment van hun aanmelding (dus inclusief de beslising van hun toelating) tot en met hun afstuderen. Het zal hier immers gaan om een officieel Leids diploma. De bedoelde bijzondere leerstoel zou moeten worden gevestigd aan de faculteiten der Godgeleerdheid en der Letteren.

Over deze aangelegenheid is door ons een eerste concept-nota opgesteld per 15 augustus jongstleden welke werd voorgelegd aan verschillende naast betrokken collega's uit de faculteiten der Godgeleerdheid en Letteren, te weten Prof. Dr. L.P.H.M. Buskens, Dr. W. Hofstee, Dr. A.F. de Jong, prof. Dr. R. Kruk Prof. Dr. R. Munk, Dr. H.L. Murre-van den Berg, en Prof. Dr. E.J. Zürcher. Naar aanleiding van dit concept vond nader beraad plaats tussen de betrokkenen met ondergetekenden op 10 september jongstleden dat uitmondde in het gemeenschappelijke standpunt dat in het bovenstaande is weergegeven.

Leiden, 17 september 2004

Dr. A.H. de Groot
(Faculteit der Letteren)

Prof. Dr. P.S. van Koningsveld
(Faculteit der Godgeleerdheid)